

ΛΟΓΟΣ (ΚΑΙ ΠΑΛΙ...) ΓΙΑ ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

του Νίκου Παύλου
Θεολόγου-Ιστορικού
ΜΑ (Ιστορία), ΜTh (Θεολογία),

Τον τελευταίο καιρό έχει ανοίξει μία μεγάλη συζήτηση, κυρίως στις τοποθεσίες του Ιντερνέτ, για το μάθημα των Θρησκευτικών, και την προαιρετικό ή μη χαρακτήρα του. Αν και δε διακρίνεται πάντα για την ποιότητα της, εντούτοις φανερώνει το γενικότερο ενδιαφέρον για τα θέματα της παιδείας, και ιδίως γι' αυτά που συνδέονται με αρχές και αξίες που είναι αποδεκτές από ένα μεγάλο ποσοστό της κοινωνίας μας. Έτσι, δύσκολα θα γίνονταν τόσος θόρυβος, για ένα μάθημα που έχει, για παράδειγμα, τεχνολογικό προσανατολισμό.

Μία συζήτηση όμως για να είναι γόνιμη θα πρέπει να λάβει υπόψη της κάποια δεδομένα. Αυτά θα πρέπει να αφορούν τη σημερινή κατάσταση του μαθήματος και την προσπάθεια που πρέπει να γίνει, ώστε στο μέλλον να μην υπάρξουν αιτιάσεις εναντίον του. Πάντως ας μη νομίσει κάποιος πως στο παρελθόν τα πράγματα ήταν καλύτερα για το μάθημα των Θρησκευτικών και για τους θεολόγους. Για επίρρωση αυτής θέσης παρατίθενται στη συνέχεια τα εξής που πρόκειται να αποτελέσουν μέρος μιας ευρύτερης έρευνας για το μάθημα των Θρησκευτικών και τις αντιλήψεις που είχε γι' αυτό η ελληνική κοινωνία:

« Δια λόγους ους κρείπτον να παραλείπω, τα θρησκευτικά μαθήματα σφόδρα εξέπεσαν εν τη συνειδήσει των μαθητών μας ως άχρηστον δυνάμενον να τίθεται ή να αφαιρήται εκ του προγράμματος των ημετέρων σχολείων άνευ παραβλάψεων του σκοπού αυτού διό και μάλλον απρόσεκτοι και αμελείς είναι εις το μάθημα τούτον ή εις παν άλλο μάθημα» (Δ. Ζαγγογιάννης, Συμβολαί εις την αναμόρφωσιν της παρ' ημιν Μέσης Εκπαιδεύσεως, Αθήναι 1889, σ. 45), «Το μάθημα των Θρησκευτικών προπαρασκευάζει μόνον -η υπογράμμιση δική μου- δια την μέλλουσαν ζωήν» (Θέση μέλους του Ανωτάτου Συμβουλίου Εκπαιδευτικού Προγράμματος, στο π. Γ. Μεταλληνός, Θεολογικός Αγώνας 1962- Ιστορία, Αθήνα 1989, σ. 28. Πρβλ. και σ. 114 του ίδιου βιβλίου), « ...με υψωμένη όμως φωνή διακήρυττε ότι δεν διορίζει άλλους θεολόγους, γιατί η Ελλάδα θα γίνει σύγχρονο κράτος και διεθνώς προβάλλεται όχι ως ορθόδοξη, αλλ' ως κλασική. Η Θεολογική Σχολή ας κλείσει, δεν τον ενδιαφέρει. Χρειαζόμαστε μηχανές και μηχανικούς» (Η απάντηση που έδωσε ο υπουργός παιδείας Γρ. Κασσιμάτης σε φοιτητές Θεολογίας στις 15 Μαρτίου 1962, όπ. παρ. σ. 47) και «Εδώ δεν έχομεν θέσεις για τεχνικά μαθήματα και θα κυττάξωμεν τα Θρησκευτικά» (Γρ. Κασσιμάτης, όπ. παρ. σ. 130), «...οι καθηγητές θεολόγοι θα κινδυνεύσουν να ακολουθήσουν τη μοίρα των σαγματοποιών, των ελληνοραπτών και των αείμνηστων λεμβούχων» (Κ. Τσουκαλάς, Εκκλησιαστικοί μονόλογοι, εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 11-6-95. Στα κείμενα ακολουθείται η ορθογραφία του πρωτότυπου).

Εκείνο όμως που πρέπει να τονιστεί είναι πως τα Θρησκευτικά «κράτησαν» τη θέση τους στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων, και εξακολουθούν να είναι σεβαστά και αγαπητά στη μεγάλη πλειοψηφία των συμπολιτών μας. Αυτό οφείλεται πρώτιστα στην προσπάθεια των ίδιων των μαχόμενων θεολόγων καθηγητών της έδρας που διδάσκουν το μάθημα. Με τη συνέπειά τους, την επιστημονική τους κατάρτιση (ένα μεγάλο ποσοστό έχει μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών και άλλα πανεπιστημιακά πτυχία) και τον αγώνα τους μέσα στην τάξη αποδεικνύουν καθημερινά πως αξίζει η παρακολούθηση ενός θρησκευτικού μαθήματος που δίνει γνώσεις βοηθώντας έτσι στην προσέγγιση της πραγματικότητας στην οποία θα ζήσει ο αυριανός πολίτης. Αν και η φωνή τους δεν ακούγεται όσο θα έπρεπε, εντούτοις το έργο τους είναι γνωστό και σε γονείς και σε μαθητές, και αυτό είναι το πλέον σημαντικό.

Πρέπει όμως να υπογραμμιστεί, για μία ακόμη φορά, πως το ενδιαφέρον θα πρέπει να επικεντρωθεί στο μέλλον και να αφορά την ταυτότητα του μαθήματος. Είναι απαραίτητο να ξεκινήσει επιτέλους ένας διάλογος που θα βάλει όλα τα ερωτήματα

στο τραπέζι και θα κάνει προτάσεις που θα βοηθήσουν στην καλύτερη ποιότητα της εκπαίδευσής μας. Για παράδειγμα πρέπει να ξεκαθαριστεί η φυσιογνωμία του μαθήματος, η αναγκαιότητά του, η προσφορά του στην παιδεία κοκ. Διαφορετικά θα διαιωνίζεται μια άσχημη κατάσταση που, θα προκαλεί εντάσεις και προβληματισμούς κάθε φορά που θα γίνεται λόγος για τα θρησκευτικά. Αυτό, όπως είναι φανερό, δεν προκαλεί κακό μόνο στο ίδιο το μάθημα αλλά σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα.

Σε αυτό το σημείο να τονιστεί πως δύο προτάσεις για το θέμα, που αξίζει να μελετηθούν από όλους τους ενδιαφερόμενους, διατύπωσε το τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, τις οποίες υπογράφει ο πρόεδρος του κ. Πέτρος Βασιλειάδης (ολόκληρο το κείμενο βρίσκεται στην τοποθεσία του τμήματος <http://web.auth.gr/theo/>). Σύμφωνα με την πρώτη «θα μπορούσε να υπάρχει ένα κοινό μάθημα πολιτιστικού και γνωστικού χαρακτήρα, το οποίο θα είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθούν όλοι οι μαθητές... Σύμφωνα με τη δεύτερη πρόταση, μπορεί να βελτιωθεί το υπάρχον μάθημα, παίρνοντας έναν περισσότερο οικουμενικό και πολιτιστικό χαρακτήρα, με στόχο να το παρακολουθούν καταρχήν οι Χριστιανοί. Ταυτόχρονα πρέπει να προστεθεί ως εναλλακτική δυνατότητα, για όσους δεν θα ήθελαν να το παρακολουθούν για λόγους συνείδησης, ένα δεύτερο μάθημα διαθρησκευτικό ή γνωριμίας με τις θρησκείες του κόσμου. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσε να δοθεί η δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να επιλέγουν να παρακολουθήσουν όποιο από τα δύο θα ήθελαν, χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να δηλώσουν το λόγο της επιλογής τους. Έτσι, δεν θα είναι απαραίτητο να ζητήσουν εξαίρεση για λόγους συνείδησης, αφού θα έχουν τη δυνατότητα επιλογής».

Οι παραπάνω προτάσεις δείχνουν τρόπους με τους οποίους μπορεί να αξιοποιηθεί το μάθημα των Θρησκευτικών, ώστε να αποτελέσει μέσον ερμηνείας της σημερινής πραγματικότητας από όλους τους μαθητές. Θα πρέπει λοιπόν να μελετηθούν με προσοχή και να αξιοποιηθούν σε ένα σχετικό διάλογο που πρέπει να ανοίξει αμέσως, όπως τονίστηκε παραπάνω, ο οποίος θα αφορά την ταυτότητα του μαθήματος, ώστε στο μέλλον να μη δεχτεί ξανά αμφισβητήσεις από κανέναν. Αυτό είναι σημαντικό όχι μόνο για τα Θρησκευτικά και τους Θεολόγους, αλλά για την παιδεία μας γενικότερα